

Tanıtım

Tema: CİHAN DEVLETİ OSMANLI (1453-1683)

Konu: Osmanlı Devleti'nin Cihan Devleti Haline Gelmesi

Alt Konu: Osmanlı Devleti'nin Kapitülasyon Siyaseti, Preveze Deniz Savaşı, Hint Deniz Seferleri, Kıbrıs'ın Fethi, Ferhat Paşa Antlaşması, Bağdat Seferi ve Kasrışirin Antlaşması, Girit'in Fethi, Bucaş Antlaşması

Temanın Amacı: 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki rolüne ilişkin özgün fikirler üretebilme

Anahtar Kavramlar: Kapitülasyon, Preveze, İnebahtı, Safevi, Lehistan

Köprü Kurma

TOPLAM
103 GEMİ
KATILDI

- 13 FIRKATEYN
- 6 KORVET
- 16 HÜCUBOT
- 7 DENİZALTI
- 7 MAYIN AVLAMA GEMİSİ
- 17 YARDIMCI SINIF GEMİSİ
- 14 KARAKOL GEMİSİ
- 22 ÇIKARMA GEMİSİ
- 1 EĞİTİM GEMİSİ

'MAVİ VATAN'DAKİ DEV TATBİKAT GÖZ KAMAŞTIRDI

TATBİKATIN
AKSİYON SAFHASI
7 GÜN SÜRDÜ

26 Şubat hazırlık safhasıyla başlayan ve 27 Şubat günü birlik ve gemilerin Karadeniz Ereğli, Umuryeri, Gölçük, Erdek, Çanakkale, Foça, Aksaz ve İskenderun'dan hareketleriyle başlayan tatbikatın senaryolara göre uygulamalı kısmı 5 Mart'ta Aksaz ve Foça'da denizaltı arama kurtarma safhası ve deniz komandolarının nefesleri kesen çıkarma hareketiyle tamamlandı.

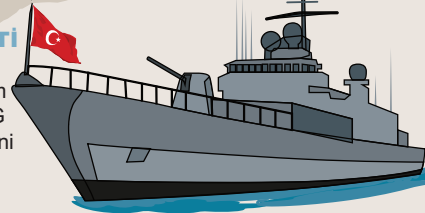
MİLLİ KORVET, İLK BÜYÜK GÖREVİNİ İCRA ETTİ

Milli Gemi (MİLGEM) Projesi kapsamında üretilen ve Kasım 2018'de hizmete alınan ada sınıfı korvetlerden üçüncüsü TCG Burgazada, "Mavi Vatan 2019 Tatbikatı" ile ilk büyük görevini icra etti.

ENVANTERE GİREN
YENİ SİLAH VE SİSTEMLER DE KULLANILDI

- ANKA ve
- Bayraktar İnsansız Hava Araçları
- UMTAS ve
- CİRİT silah sistemleri
- TCG Burgazada korveti

Karadeniz, Ege ve Doğu Akdeniz'de aynı anda icra edildi.

"Mavi Vatan" nedir? Araştırınız. Türkiye'nin özellikle Akdeniz ve Ege Denizi'nde bu tatbikatlarla vermek istediği mesaj sizce neler olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

Mavi Vatan kavramı, Türkiye'nin denizlerdeki egemenlik haklarını ve çıkarlarını savunmayı ifade eden önemli bir jeopolitik ve stratejik yaklaşımdır. Türkiye'nin denizlerdeki hak ve menfaatlerini koruma gerekliliğinden doğmuş bu kavram, özellikle son yıllarda Doğu Akdeniz, Ege Denizi ve Karadeniz'deki gelişmelerle sıkça gündeme gelmiştir. Mavi Vatan, Türkiye'nin denizlerdeki egemenlik haklarını koruma ve geliştirme stratejilerinin bir simgesidir. Bu kavram, denizlerdeki ekonomik, askerî ve stratejik çıkarların korunması için hayati bir öneme sahiptir. Türkiye'nin denizlerdeki haklarını ve çıkarlarını savunma konusunda kararlı bir duruş sergilediği bu politika, bölgesel ve küresel güç dengeleri açısından da büyük bir öneme sahiptir. Gerçekleştirilen bu tatbikatlar ile bu hakların korunacağına dair mesajlar verilmektedir.

Tanıtım

Tema: BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI (1299 – 1453)

Konu: Beylikten Devlete Siyasi ve Askerî Gelişmeler

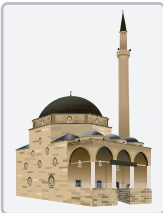
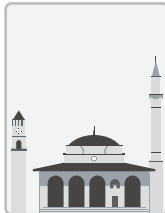
Temanın Amacı: 1299-1453 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de gerçekleştirdiği siyasi ve askerî mücadeleleri yorumlayabilme

Anahtar Kavramlar: Gaza ve cihat, Askerî strateji, Siyasi yapı, Fetih, Balkanlar, Haçlı

Köprü Kurma

TİKA
TİKA, Balkanlar'da
Osmanlı mirası tarihi cami
ve eserleri ayağa kaldırdı

Balkanlar'daki Osmanlı mirası ve hasar gören camilerin hayata yeniden kazandırılması için büyük özveriyle çalışan TİKA, Balkanlar'da 11 koordinasyon ofisiyle çalışmalarını yürütüyor

Sinan Paşa
CamisiFerhadiye
CamisiTiran Ethembey
Camisi

TİKA, Balkanlar'da Osmanlı Dönemi'nden kalma 40'ı cami 80'den fazla eserin tadilat ve restorasyonunu tamamladı.

TİKA'NIN BALKANLAR'DA TADİLAT VE
RESTORASYONUNU TAMAMLADIĞI BAZI CAMİLER

BOSNA HERSEK

Ferhadiye Camisi
Fatih Sultan Mehmet (Careva Gönkar) Camisi
Foça Hünkar Sultan II. Beyazid Camisi
Maglay Kurşunlu Camisi
Gacko Fazlagiça Kula Camisi
Handanye Camisi
Ulomljica (Sagırcı) Camisi
Aytoş Sultan Beyazid Veli Camisi

KARADAĞ

Rojaye Bişevo Paşa Camisi
Nizam Camisi
Podgorica Osmanagiç Camisi
Plevlya Hasan Paşa Camisi

KOSOVA

Sinan Paşa Camisi
Priştine Fatih Camisi
Yanova Murat Paşa Camisi
Yaşar Paşa Camisi
Emin Paşa Camisi
Suşitsa Köyü (Mehmet Akif Ersoy) Camisi

ARNAVUTLUK

Tiran Ethembey Camisi
Berat Bekarlar Camisi, Tiran
Gjirokastra Pazar Camisi
Berat Hünkar Camisi ve Halveti Tekkesi
Preze Kale Camisi
Kruja Murat Bey Camisi
Elbasan Şehri Nazire Camisi
Korça Şehri İmrahorlu İlyas Bey Camisi
Berat Şehri Kurşunlu Camisi

KUZEY MAKEDONYA

Sultan Murat Camisi
Üsküp İshak Bey Alaca Camisi
Radanya Mahmut Ağa Camisi
Üsküp Mustafa Paşa Camisi
Manastır İshak Çelebi Camisi
Saray Hüseyin Şah Camisi
Struga Mustafa Kebir Çelebi Camisi

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın (TİKA), Balkanlarda bu tür faaliyetlerde bulunmasının sizce nedeni veya nedenleri neler olabilir? Kısaca açıklayınız.

Türklerin Balkanlarla olan ilişkisi, XIV. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeye ayak basması ile hızlanmıştır. Osmanlı, bölgedeki pek çok halkla etkileşime girerek, dinî, kültürel ve sosyal yapıları değiştirmiştir. Osmanlı yönetimi altında, özellikle sosyal yapı, ticaret ve mimari alanlarda büyük gelişmeler yaşanmış, camiler, köprüler ve hanlar gibi yapılar inşa edilmiştir. Türkler ile Balkan halkları arasındaki ilişkiler çeşitli kültürel ve ekonomik bağlarla devam etmiştir. Bugün, Türkçe, Türk kültürü ve yemekleri, başta Kosova, Arnavutluk, Makedonya gibi ülkelerde hala günlük yaşamın bir parçasıdır. Ayrıca, Türkiye'nin Balkanlar ile ticaret ve diplomatik ilişkileri günümüzde de oldukça güçlüdür. Türklerin Balkanlarla olan tarihi ilişkisi, hem Osmanlı İmparatorluğu dönemi hem de sonrasındaki gelişmelerle şekillenmiş ve bölgeye kalıcı kültürel izler bırakmıştır. Bu bağ, günümüzde de iki bölge arasında derin bir kültürel, ekonomik ve diplomatik etkileşimi sürdürmektedir.

Türkistan'dan Türkiye'ye Türklerde Devlet ve Ordu Teşkilatları

Karahanlılar (840 – 1212)

- Orta Asya'da kurulan ilk Türk-İslam devletidir.
- Karluk, Yağma, Çiğil ve Tuhsi isimli Türk boyları tarafından kurulmuştur.
- Başkent Balasagun'dur.
- Satuk Buğra Han (Abdülkerim) Dönemi'nde İslamiyet kabul edilmeye başlanmıştır.
- Yusuf Kadir Han'ın ölümünün ardından ülke doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
- Doğu kısmına Karahitaylılar(1211), Batı kısmına Harzemşahlar (1212) son vermiştir.

Gazneliler (840 – 1212)

- Devleti'nin kurucusu Samanoğulları Devleti'nin Herat Valisi Alp Tigin'dir.
- Gazne Devleti'nin en büyük hükümdarı Sebük Tigin'in oğlu Gazneli Sultan Mahmut'tur.
- Sultan Mahmut, Hindistan'a 17 büyük sefer yaptı. Müslümanlığın burada yayılmasında rol oynadı.

- Sultan Mesud, 23 Mayıs 1040 tarihinde **Büyük Selçuklulara Dandanakan** denilen yerde ağır bir yenilgiye uğradı.
- Bu yenilgiden sonra devlet bir daha toparlanamadı.
- Gazne hükümdarları Lahor şehrine çekildilerse de 1187 yılında Gurlular burasını da ele geçirerek Gazne Devleti'ne son verdiler.

Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)

- 1040 Dandanakan Savaşı'nı kazanarak İran'da tek siyasi güç hâline gelen Tuğrul Bey Dönemi'nde devlet kurulmuştur.
- Selçuklular, Liparit komutasında birleşen Gürcü-Bizans kuvvetlerini 18 Eylül 1048'de Pasinler Ovası'nda kesin bir bozguna uğratmıştır.
- Tuğrul Bey 1055 yılında Bağdat'a girerek Şii Büveyhoğulları'nın varlığına son vermiştir. (1055-Bağdat Seferi)
- Abbasi halifesi Tuğrul Bey'i "**Şark ve Garbın Sultanı**" olarak ilan etmiştir.
- Tuğrul Bey'den sonra kardeşi Çağrı Bey'in oğlu Alp Arslan 1063'te Selçuklu tahtına geçmiştir.
- 26 Ağustos 1071 tarihinde Malazgirt Savaşı'nda Selçuklular büyük bir zafer kazanmıştır.
- Büyük Selçuklu Devleti'nin en parlak dönemi Sultan Melikşah Dönemi'dir. (1072-1092)
- Melikşah'ın veziri Nizamülmülk, Selçuklu yönetimini güçlü kılmak için önemli reformlar yapmış, özellikle eğitim ve bürokrasiye büyük yatırımlar yapmıştır.
- Sultan Sencer, Selçuklu Devleti'ni yeniden düzenleyerek "**Sultan-ı Azam**" ünvanını aldı.
- Selçuklu ve Karahitay kuvvetleri arasında 9 Eylül 1141'de meydana gelen Katvan Savaşı sonucunda ağır bir yenilgi alan Selçuklular yıkılma sürecine girdi.

Etkinlik-1

Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Devletler	Yönetenler	Yönetilenler	Din ve İnanç
Karahanlılar	Türk	Türk	Müslüman, Gök Tanrı
Gazneliler	Türk	Türkler, Gurlular, Hindular ve İranlılar	Müslüman, Budist, Hristiyan Maniheizm
Büyük Selçuklu	Türk, İran	Türkler, İranlılar ve Araplar	Müslüman, Hristiyan
Türkiye Selçuklu	Türk	Türklerle, Süryaniler, Ermeniler ve Rumlar	Müslüman, Hristiyan

- Türk İslam toplumunda, İslamiyet öncesi Türk toplumlarında olduğu gibi pederşahi (ataerkil) aile yapısı görülmektedir.
- Ailenin önemi ilk Türklerde olduğu gibi devam etmiş, kadına büyük önem verilmiş, kadınlar gerek toplumsal hayatta ve gerekse devlet işlerinde önemli görevler üstlenmişlerdir.
- Türkiye Selçukluları'nda bir kadın örgütlenmesi olarak Bacıyân-ı Rûm adı verilen teşkilat göze çarpar.
- Türk İslam devletlerinde babalar için ata, anneler için de ana kelimeleri kullanılmıştır.
- Türk İslam toplumunda çok eşle evlilik yaygın değildi ve kadın, eşyle aynı haklara sahipti.
- Türklerin Müslüman olmadan önceki giyim tarzları Müslüman olduktan sonraki giyim tarzları arasında büyük bir değişiklik olmamıştır.
- Türk giyim eşyaları arasında börk, kaftan, hırka, gömlek, şalvar ve çizme vardı.

- Türklerin giyim kuşam kültüründe takıların önemli bir yeri vardı.
- Türk İslam devletlerinde eğitim, genellikle camiler ve medreseler aracılığıyla sağlanmıştır.
- Medreseler, toplumun her katmanından bireylerin eğitim aldığı yerler olmuştur.
- Burada verilen eğitim, İslam'ın dinî, hukuki ve bilimsel bilgilerini içermektedir.
- Özellikle fıkıh, hadis, tefsir gibi dini ilimlerin yanı sıra matematik, astronomi, tıp ve edebiyat gibi fen bilimlerine de yer verilmiştir.

- Bilginin aktarılması ve toplumun aydınlanması, ilk Türk İslam devletlerinin toplum yapısının gelişmesinde önemli bir faktör olmuştur.
- Medrese eğitimi, zamanla entelektüel bir sınıfın ortaya çıkmasına, devletin yönetiminde önemli yer tutan alimlerin ve bürokratların yetişmesine olanak sağlamıştır.

Örnek 1

İlk Türk İslam Devletlerinde sosyal yapının en belirgin özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kadınların toplumsal hayatta çok güçlü bir rol üstlenmesi
- B) Sosyal sınıflar arasında ayrımların bulunması
- C) Medrese eğitiminin halk arasında yaygın olması
- D) Farklı etnik grupların bir arada yaşaması ve kültürel çeşitliliğin artması
- E) Kut inancının yaygın olması

Farklı etnik grupların bir arada yaşaması ve kültürel çeşitliliğin artması bu dönemin en belirgin özelliğidir. Cevap D seçeneğidir.

- Türk İslam devletlerinin gündelik hayatlarında eğlence ve spora da yer verilir, dinî bayramlarda, festivallerde ve özel günlerde eğlence ve ziyafetler düzenlenirdi.
- Müzik eğlence hayatının diğer bir unsuru idi.
- Kopuz, eşliğinde mani, deyişler ve şarkılar söylenirdi.

Etkinlik-2

Türklerin spor faaliyetleri ile ilgili aşağıda verilen bilgiler eşleştiriniz.

1. İki kişinin, belli kurallar içinde rakibinin sırtını yere getirenin yenmiş sayılmasıyla sonuçlanan bir spor dalı	a.Gökbörü	1-c
2. Taş taşıma esasına dayalı olarak belirli kurallar çerçevesinde oynanan, zeka ve strateji gelişimini destekleyen bir kuyu oyunu	b.Mangala	2-b
3. İçine saman doldurulduktan sonra dikilen oğlak derisi ile oynanır.	c.Güreş	3-a
4. Bir hedefi vurmak için yay aracılığıyla kullanılan malzemelerle yapılan spor dalıdır.	d.Çevgan	4-e
5. Deri veya ahşap topu, ucu bükülmüş sopalar vasıtasıyla rakiplerden kurtarıp hedefe götürme amacı taşıyan kadim bir oyundur.	e.Okçuluk	5-d

Not

Haçlılara karşı Büyük Selçuklu, Türkiye Selçuklu, Anadolu Beylikleri, Zengi Atabeyliği, Eyyubi ve Memlük devletleri mücadele etmiştir.

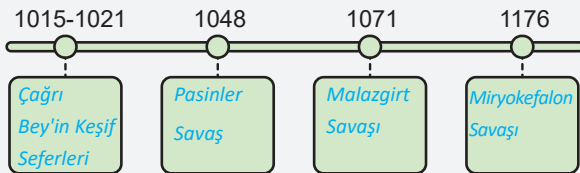
Miryokefalon Savaşı (1176)

- Savaşın ana sebebi, Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu üzerindeki Türk ilerleyişini durdurmak ve kaybettiği toprakları geri almak istemesiydi.
- Sultan I. Mesut'un ölümünden sonra tahta geçen oğlu II. Kılıç Arslan kısa sürede Anadolu'da güçlü bir duruma gelmiştir.
- 1162'de İstanbul'a giderek Bizans İmparatoru Manuel Komnenos ile Anadolu'daki siyasi hâkimiyetini sağlamak ve uç bölgelerdeki Türkmenleri kontrol altına almak amacıyla barış antlaşması imzalamıştır.
- Bu barışın ardından Sultan II. Kılıç Arslan, babası I. Mesut'un ölümünden sonra Anadolu'da dağılan Türk birliğini yeniden sağlamıştır.
- İmparator, Türkmenlerin Bizans'a yaptıkları akınları engellemek ve II. Kılıç Arslan'ın Anadolu'daki gücünü kırmak, Selçukluların başkenti Konya'yı ele geçirmek ve Anadolu'daki Türk varlığına son vermek amacıyla Frenk, Sırp ve Macarlardan oluşan Bizans ordusuyla harekete geçmiştir.
- Savaş, 1176 yılında, Anadolu'nun batısında, Denizli yakınlarındaki Miryokefalon Geçidi'nde gerçekleşmiş ve Türkiye Selçukluları'nın zaferiyle sonuçlanmıştır.
- Selçuklular, Miryokefalon Zaferi'nden sonra Anadolu'nun kesin olarak bir Türk yurdu olmasını sağlamışlardır.
- Bizans'ın askerî gücü kırıldığından Anadolu'yu Türklerden geri alma ümitleri sona ermiştir.
- Türkler, Batı Anadolu'ya yerleşerek faaliyetlerini İstanbul'a doğru yoğunlaştırmıştır.

Etkinlik-3

Anadolu'nun Türk yurdu olmasında rol oynayan askerî hareketler ile ilgili şeritte boş bırakılan yerleri yazınız.

Moğol İstilas

- Moğol İstilas, 1221'den itibaren batı yönünde gittikçe yoğunlaşmış ve Anadolu coğrafyası için bir tehdit hâline gelmiştir.

- Anadolu'daki Moğol Dönemi; Köseadağ yenilgisi ile başlamış ve 1335'de İlhanlı hükümdarı Ebû Sait Bahadır Han'ın ölümü ile İlhanlıların dağılmasına kadar sürmüştür.

Yassıçemen Savaşı (1230)

- Harzemşah Hükümdarı Celaledin Harzemşah'ın Selçukluların "**Kubbetül İslam**" dedikleri "**Ahlat**"ı kuşatması ve Selçuklular aleyhine Erzurum Melik'i Cihanşah'la iş birliği yapması savaşın nedenidir.
- Savaşı kaybeden Celaledin Harzemşah'ın 1231'de ölmesiyle Harzemşah Devleti yıkılmıştır.
- Bu durum Anadolu'yu Moğol saldırılarına açık hale getirmiştir.

Babaî (Baba İshak) İsyanı (1240)

- Baba İlyas'ın ölümünden sonra onun müritlerinden olan Baba İshak, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in dine aykırı hareket ettiğini ileri sürerek onun aleyhinde propagandaya başlamıştır.
- Bu propagandalar sonucunda Anadolu'nun doğusunda başlayan isyan, kısa sürede geniş bir bölgeye yayılmıştır.
- Selçuklular isyanı ancak 2 yılda bastırabilmiştir.

Not

İsyanın güçlükle bastırılması Moğolları Anadolu'ya saldırma konusunda cesaretlendirmiştir.

Köseadağ Savaşı (1243)

- Moğol (İlhanlı) komutanlarından Baycu Noyan 1242'de Erzurum'u yağmalayıp Azerbaycan'a dönmüştür.
- 1243'te tekrar harekete geçen Baycu Noyan komutasındaki İlhanlı ordusu, Sivas yakınlarında Köseadağ denilen yerde Selçuklularla karşılaşmıştır.
- II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in genç ve tecrübesiz olması ayrıca devlet yöneticilerinin hükümdarı yanlış yönlendirmeleri nedeniyle savaş Moğollar kazanmıştır.
- Köseadağ Savaşı'nın sonuçları, Anadolu tarihini derinden etkilemiştir:
 - Moğollar, Anadolu'da büyük bir yıkıma yol açtı.
 - Türkiye Selçuklu Devleti, Moğol İmparatorluğu'nun bir vasalı (bağlı devlet) haline geldi.
 - Selçuklu Devleti, Moğollara yıllık vergi ve haraç ödemek zorunda kaldı.
 - Anadolu'da "**İkinci Beylikler Dönemi**" olarak adlandırılan yeni beylikler ortaya çıktı.

Örnek Cevap Anahtarı

1.E

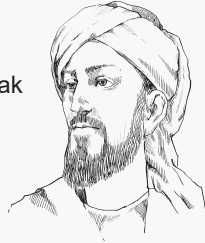
- Suyu hareket ettiren sistemler, **su saatleri**, **su pompaları** ve suyun kullanıldığı **mühendislik cihazları** tasarlamıştır.
- Bu cihazların bazıları, **su gücüyle çalışan motorlar** ve **dönel makineler** gibi karmaşık mekanizmalar içeriyordu.
- Cezeri'nin teknik ve bilimsel çalışmaları, Batı dünyasına geçerken, özellikle **Rönesans** dönemindeki bilim insanlarını derinden etkilemiştir.
- Cezeri'nin **mühendislik**, **matematik** ve **mekanik alanındaki icatları**, Batı'daki birçok bilim insanı tarafından incelenmiş ve bu bilgileri kendi çalışmalarına dahil etmişlerdir.

Bir Adım İleri

Yandaki karekodu okutarak
Cezeri ile belgeseli
izleyebilirsiniz.

İbnül Arabi (1165-1240)

- İslam dünyasının en önemli **mutasavvıflarından** ve **felsefi düşünürlerinden** biri olarak kabul edilir.
- İslam tasavvufunun temel taşlarını atmış ve felsefi düşüncesi, hem Doğu hem de Batı dünyasında derin etkiler bırakmıştır.
- Onun en önemli felsefi katkılarından biri, **Vahdet-i Vücut** (Varlığın Birliği) öğretisidir.
- Bu öğretiye göre, tüm varlıkların özü bir ve tek olan **Allah**'tır.
- Dünya ve evrendeki her şey, Allah'ın yansımasıdır ve Allah, her şeyin içindedir.
- İbnül Arabi, **nefsin terbiyesi** ve **kamil insan** anlayışını ortaya koymuş, insanın **manevî olgunlaşma sürecini** derinlemesine analiz etmiştir.
- Onun tasavvufi öğretisi, **içsel dünyayı keşfetme** ve **ruhî arayışa odaklanma** yolunda önemli bir rehber olmuştur.
- Füsûsu'l Hikem, Fütûhât-ı Mekkiyye ve Tercümanü'l - Eşvak adlı eserleri İslam düşünce dünyasına yön veren en önemli kaynaklar arasındadır.
- Şiirleri, özellikle **Batı romantizmi** ve **mistik edebiyat** üzerine etkili olmuştur.
- Batılı şairler ve düşünürler, onun şiirlerinden ilham almış ve şiirlerinde mistik ve ezoterik temaları işlemeye başlamışlardır.

- İbnül Arabi, insanlık tarihine önemli bir **evrensel değerler** anlayışı sunmuştur.
- O, tüm insanların **eşitliğini**, **birliğini** ve **kardeşliğini** savunmuş, insanın içindeki ilahi cevheri keşfetmesi gerektiğini vurgulamıştır.
- Bu anlayış, onun **insan hakları**, **toplumsal barış** ve **hoşgörü** gibi evrensel değerleri savunan bir felsefeye sahip olmasına yol açmıştır.
- İbnül Arabi'nin **nefsin arındırılması** ve **bireysel dönüşüm** üzerine düşünceleri, günümüzde **psikoterapi** ve **kişisel gelişim** çalışmalarında önemli bir yere sahiptir.

Mevlânâ Celâleddin Rûmî (1207-1273)

- XII. yüzyılda yaşamış olan ve tasavvuf edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olarak kabul edilen büyük bir düşünür, şair ve mutasavvıftır.
- "**Aşk her şeyin başlangıcıdır**" diyerek, sevginin evrensel bir güç olduğunu vurgulamıştır.
- Mevlâna'nın öğretileri, hoşgörü ve insan hakları gibi evrensel değerlere de işaret eder. "Gel, gel, ne olursan ol, yine gel" gibi ifadeleriyle, Mevlâna, insanları olduğu gibi kabul eder ve herkese açık bir kucaklama çağrısında bulunur.
- Bu hoşgörü anlayışı, dünya genelinde farklı kültürler arasında anlayış ve barışın gelişmesine katkı sağlamıştır.
- Mevlâna, tüm insanları ve dünyayı kucaklama anlayışı ile evrensel barışı savunmuştur.
- Mevlana'nın en meşhur eserleri "**Mesnevi**, **Divan-ı Kebir**, **Mecâlis-i Seb'a**, **Mektûbât** ve **Fih-i Mâ-Fih**" tir.

Hacı Bektaş Veli (1209-1271)

- Hacı Bektaş Veli'nin öğretileri, özellikle hoşgörü, adalet, eşitlik ve insan hakları gibi evrensel değerlerle şekillenmiştir.
- Bu öğretiler sadece Türk dünyasında değil, dünya çapında önemli bir manevî mirasa dönüşmüştür.
- Hacı Bektaş Veli, "**İncitme**, **insanları**, **incitme**" anlayışını benimsemiş, insanların birbirine karşı saygılı ve adil olması gerektiğini vurgulamıştır.
- O, insanlar arasında sevgi, saygı ve anlayışın egemen olduğu bir dünyanın gerekliliğine inanır.
- "Bütün mürşitlerin tarif ettiği, bir insanlık idealini, bir evrensel barışı, ortak aklı ve birbirini anlamayı" öğütlemiştir.
- Hacı Bektaş Veli'nin öğretilerinin edebiyat ve sanata yansıması oldukça geniştir.
- Hem tasavvufi derinliği hem de toplumsal adalet vurgusuyla,

İlk Türk İslam Devletlerinde Ordu

	Genel Özellikler	Kısımlar	Özellikler
Karahanlılar	Türklerden oluşmuştur. İlk kez satın alınarak eğitilen gençlerden gulam askeri (paralı asker) oluşturulmuştur. Ok, yay, mızrak, kılıç, balta, hançer, topuz, tolga, zırh, kalkan vb. silahlar kullanılmıştır.	Gulamlar	Saray ve hükümdarı korumakla görevli maaşlı askerler.
			Hassa Ordusu Hükümdara bağlı maaşlı askerlerdir. Ordunun asıl kısmını oluştururlar.
		Eyalet Ordusu	Şehzade, vali ve devlet adamlarına ait kuvvetlerdir. Savaş durumunda birleşerek asıl orduya katılırlar.
		Türkmenler	Çiğil, yağma, karluk vb. topluluklardan oluşan birliklerdir.
Gazneliler	Ordu çok uluslu bir yapıya sahiptir. Gulamlar başlangıçta Türklerden oluşur sonradan yabancı unsurlar da yer almıştır. Savaşta düşmanın düzenini bozmak ve ağır silahlar taşımak amacıyla çok sayıda fil kullanılmıştır. Bunların sayıları 1.700'e kadar ulaşmıştır. Ordunun büyük bir kısmı süvaridir. Ok, yay, gürz, kılıç, mızrak gibi silahlar kullanılır. Askerler zırh giyer ve kalkan taşır.	Gulamlar	Gulam-Saray Sultanın özel muhafız ordusunu oluştururlar. Yılda dört kez maaş alırlar.
			Hassa Ordusu Ordunun asıl vurucu kısmıdır. Ayaklanmaları bastırmakla görevlidir. Yılda dört kez maaş alırlar
		Eyalet Ordusu	Karahanlı eyalet askerleri ile aynı özellikleri taşırlar.
		Ücretli Askerler	Kuzeyden gelen Oğuz, Karluk ve Yağma Türklerinden seçilirler. Ücretli askerî sınıftır.
		Gönüllüler	İslam ülkelerinden sefer zamanlarında orduya katılan askerlerden oluşur. Yalnız savaş ganimetlerinden pay alırlar.
Büyük Selçuklular	Gazneli ordusu örnek alınmıştır. Orta Çağın en güçlü ordusu olup osmanlılar başta olmak üzere birçok devlete örneklik etmiştir. Diğer Türk-İslam askerlerinden farklı olarak kargı, nacak, kamçı, tolga, arrede, mancınık, sapan, kemendi, kule, koç başı, ve neft gibi silahlar kullanılmıştır. Seferlere seyyar hastane ve hamamlar götürülmüştür. Orduda savaşan sınıf yanında yardımcı hizmet grubu da yer almıştır.	Gulamlar	Gulam-Saray Sultanı ve sarayı korumakla görevlidirler. Yılda dört kez maaş alırlar. Süvarilerinin yanında piyade (4.000) askerler de bulunur.
			Hassa Ordusu Ordunun savaşçı kısmını oluşturan süvari gruptur. Türklerden seçilir. Başka işlerle uğraşamazlar. Maaş yerine ikta gelirleri alırlar.
		İkta Askerleri	İkta verilen mülk, vali ve devlet adamlarının beslemek zorunda oldukları askerlerdir.
		Türkmenler	Oğuz boylarına ait kuvvetlerdir. Başlangıçta ordunun temelini oluşturur. Daha sonra batı sınırlarına akıncı olarak yerleştirildiler.
		Bağlı Devletlerin Askerleri	Bağlı devletlerin gerektiğinde gönderdiği askerlerdir.

Not

Türkiye Selçuklularının ordu yapısı Büyük Selçuklu Devleti'ne benzemekle birlikte donanması bulunurdu. Donanma komutanına "Reis'ül Bahr (Melik'üs Sevahil)" denirdi.

Etkinlik-3

İlk Türk İslam devletlerinde uygulanan "Gulam Sistemi" hakkında araştırma yapınız. Araştırma sonucu elde ettiğiniz bilgileri aşağıya yazınız.

Gulam sisteminde askerlerin birçoğu türklere oluyordu. Satın alınan ya da savaşlarda esir edilen bu çocuklar, gulamhane denilen yerde yetiştirilirdi. Burada eğitilen çocuklar hem askerî hem de idari görevlere getirilir, bunların bir kısmı da sultanın özel birliğine seçilirdi. Gulam sisteminin uygulamaları, ilk Türk İslam devletlerinde çeşitli isimlerle devam etmiştir.

1. XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin gümrük gelirlerinin azalmasında aşağıdakilerden hangisinin sonuçları etkili olmuştur?

- A) Rönesans Hareketleri
- B) Haçlı Seferleri
- C) Sanayi Devrimi
- D) Reform Hareketleri
- E) Coğrafi Keşifler

2. Coğrafi Keşifler sonucu ticaret yollarının yön değiştirmesi Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkilemiştir.

Bu durum karşısında Osmanlı Devleti'nin

- I. kapitülasyonların yaygınlaştırılması,
- II. Hint Deniz Seferleri'nin düzenlenmesi,
- III. Kanal projelerinin hazırlanması

önlemlerinden hangilerini aldığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

3. Aşağıdakilerden hangisi Coğrafi Keşiflerin nedenleri arasında gösterilemez?

- A) Coğrafya bilgisinin artması
- B) Mutlak krallıkların güçlenmesi
- C) Hristiyanlığı Avrupa dışında yayma düşüncesi
- D) İpek ve Baharat Yolları gibi ticaret yollarının Türklerin denetiminde olması
- E) Pusulanın Avrupalılar tarafından geliştirilmesi

4. Aşağıdakilerden hangisi Coğrafi Keşifler sonucu dünyanın farklı bölgelerinde sömürgecilik faaliyetlerinde bulunan devletlerden bir değildir?

- A) İspanya
- B) İngiltere
- C) Portekiz
- D) Avusturya
- E) Fransa

5. Rönesans'ın başlamasını sağlayan temel etken insanı ve onun düşünme gücünü yücelten..... akımıdır.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Hümanizm
- B) Sekülerizm
- C) Skolastizm
- D) Rasyonalizm
- E) Merkantilizm

6. Coğrafi Keşiflerin başlamasına,

- I. Portekiz,
- II. İspanya,
- III. Osmanlı

devletlerinden hangilerinin öncülük ettiği söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

7. Aşağıdakilerden hangisi Avrupa'da Rönesans dönemi yazar ve sanatçılarından biri değildir?

- A) Herodotos
- B) Machiavelli
- C) Montaigne
- D) Shakespeare
- E) Erasmus

5. Mısır Seferi sonrası,
- Abbâsî Halifesi III. Mutevekkil, halifelik ünvanını Yavuz Sultan Selim'e devretti.
 - Baharat Yolu'nun kontrolü Osmanlılara geçti.
 - Suriye, Filistin, Hicaz, Lübnan ve Mısır Osmanlı topraklarına katıldı.

Bu sonuçların ilgili oldukları alanlarla eşleştirilmesi aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

	Dinî	Siyasi	Ekonomik
A)	I	II	III
B)	I	III	II
C)	II	I	III
D)	II	III	I
E)	III	I	II

6. Osmanlı Devleti'nin Mohaç Muharebesinde Macar ordusunu imha etmesi ve Macaristan üzerinde hakimiyet kurması aşağıdaki devletlerden hangisi ile uzun sürecek bir mücadeleye girmesine yol açmıştır?

- A) Venedik B) Rusya C) Safeviler
D) Avusturya E) Lehistan

7. 1525'teki Pavia Savaşı'nda Kutsal Roma Germen İmparatoru V. Şarlken, Fransa Kralı I. Fransuva'yı mağlup etti ve onu esir aldı. Madrid'e götürülerek bir süre burada hapsedildi. Bunun üzerine Kanuni Sultan Süleyman, Fransa Kralı Fransuva'nın annesi tarafından oğlunun kurtarılması için mektup almıştır. Kanuni, Pargalı İbrahim Paşa'ya emrederek derhal yardım edileceği hususunda bir mektup göndermesini istemiş ve sefer hazırlıkları yapmıştır. Kanuni Sultan Süleyman, 1526'da Mohaç Meydan Muharebesi'ni kazanmış ve Macaristan'ı Osmanlı topraklarına katmıştır. Bu zafer, Osmanlı'nın Avrupa'daki gücünü artırırken Şarlken üzerinde dolaylı bir baskı kurdu. Şarlken, bu baskılar sonucunda I. Fransuva'yı serbest bırakmak zorunda kaldı.

Yalnız bu bilgilere göre Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi söylenemez?

- A) Avrupa'nın siyasi haritasının değişmesine neden olmuştur.
B) Siyasi ve askerî yönden güçlü bir yapıya sahiptir.
C) Fransa'yı siyasi yönden desteklemiştir.
D) Haçlı ittifaklarının kurulmasına neden olmuştur.
E) Dış politikada askerî gücünü kullanmıştır.

8.

Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'ne ait verilen harita incelendiğinde;

- Macaristan topraklarının Osmanlı hâkimiyetine geçtiği,
- Karadeniz'in bu dönemde iç deniz haline dönüştüğü,
- farklı kıtalarda topraklarının bulunduğu

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

9. Avusturya ile 1533 yılında imzalanan İstanbul (İbrahim Paşa) Antlaşması'nın Osmanlı Devleti için önemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bölgedeki ticari yollara işlerlik kazandırması
B) Katolik mezhebinin parçalanması
C) Halifeliğin Osmanlılara geçmesi
D) Balkan Türkleri ile bağlantı kurulması
E) Avusturya'ya siyasi üstünlüğün kabul ettirilmesi

10. I. Viyana Kuşatması'nın başarısız olma nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Kış şartlarının yaklaşması
B) Kale kuşatmasının uzaması
C) Kuşatma için büyük topların getirilmemesi
D) Asıl amacın Budin'i geri almak olması
E) Milliyetçilik hareketlerinin yayılması

Cevap Anahtarı

1.A 2.A 3.E 4.A 5.B 6.D 7.D 8.D 9.E 10.E

BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI (1299-1453) ÜNİTE ÖZETİ

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşuna Dair Görüşler

- XX. yüzyıl başlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda etkili olan şartlar,devletin kurulduğu bölge, kuruluş tarihi ve devleti kuranların etnik kimliği konularında farklı görüşler öne sürülmüştür. Bu görüş ayrılıklarının temel nedeni,Osmanlı'nın ilk dönemlerine ait yeterli kaynak ve bilgi bulunmamasıdır.
- Özellikle Herbert Adams Gibbons , Paul Wittek, Mehmet Fuat Köprülü ve Halil İnalcık'ın görüşleri, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkındaki tartışmaların ana çerçevesini oluşturmuştur.

Beylikten Devlete Siyasi ve Askerî Gelişmeler

- Osmanlı Devleti'nin kısa zamanda büyümesi ve sınırlarını genişletmesi çevresindeki beylikler ve devletlerle mücadele içine girmesine yol açmıştır.
- 1299-1453 yılları arasında Osmanlı Devleti ile başta Bizans İmparatorluğu olmak üzere farklı yapılarla Koyunhisar Savaşı, İznik'in Fethi, Bursa'nın Fethi, Rumeli'ye geçiş, Edirne'nin Fethi, I. Kosova Savaşı, Ankara Savaşı ve II. Kosova Savaşı gibi olaylar yaşanmıştır.
- Bu olaylar sonucunda Osmanlı Devleti'nin sınırları genişlemiş ve çok uluslu bir yapı haline gelmesini sağlamıştır.

Osmanlı Devleti'nde İlim ve İrfan Geleneği

- Osmanlı ilim ve fikir dünyası, kendisinden önceki İslâm ilim ve fikir geleneğinin temsilcisi olmuştur.
- VIII/XIV. yüzyıldaki ilk kurumsallaşma adımlarından sonra bilhassa İstanbul'un fethiyle etkileri yüzyılları aşan bir gelenek olarak tezahür etmiş ve bu geleneğe ilim ve düşüncenin her alanında köklü katkılar sağlamıştır.
- Şeyh Edebali, Davud-i Kayseri, Dursun Fakih, Emir Sultan ve Hacı Bayram Veli gibi âlimler ve ariflerin Osmanlı ilim ve irfan geleneğinin oluşumuna önemli katkıları olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin İskân ve İstimalet Politikası

- XIV. yüzyıldan sonra, yeni fethedilen bölgelerin daha iyi yönetilebilmesi ve güvenlik sağlanması için iskân ve istimalet politikası sistematik bir şekilde uygulanmaya başlamıştır.
- Uygulanan iskân politikası ile boş alanların yerleşime açılması, vergi gelirlerinin artırılması, üretim sürekliliğinin sağlanması, sefer lojistiğinin güçlendirilmesi, güvenliğin tesisi ve en önemlisi de demografik dengenin sağlanarak fethedilen bölgelerin Türkleşme ve İslâmlaşması amaçlanmıştır.
- Osmanlı bu politikaları uygularken, vakıflar, dervişler, aşiretler, akıncılar, uç beyleri, Gaziyân-ı Rum, Ahiyân-ı Rum, Abdalân-ı Rum ve Baciyân-ı Rum gibi sosyal ve dini yapılar çok önemli roller üstlenmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nde Ordu, Hukuk ve Toprak Sistemi

- Anadolu'nun kuzeybatı ucunda kurulan Osmanlı Beyliği'nin kısa sürede büyümesinde ve üç kıtada hâkimiyet kurmasındaki en önemli etkenlerden biri, askerî organizasyonda gösterdiği başarıydı.
- Kuruluş Dönemi'nde Osmanlıların daimî ve düzenli askerî birlikleri yoktu. Devletin sınırlarının genişlemesi ile birlikte düzenli ordular teşkil etmeye başlamıştır.
- Osmanlı Devleti'nin toprak sisteminde araziler genel olarak mirî, mülk ve vakıf olmak üzere üç başlıkta sınıflandırıldı.
- Osmanlı Devleti'nde hukuk, şeri ve örfi olmak üzere iki farklı yargı sisteminden oluşurdu. Osmanlı hukukunun temeli, kurallarını dinî esaslardan alan şeri hukuka dayanmaktaydı. Örfi hukuk ise Türkistan'dan beri süregelen âdet ve gelenekler ile fethedilen bölgelerdeki geçmiş uygulamalardan oluşurdu.

Yazılı Sınav - 2

1. Selçukluların XI.yüzyılda Anadolu politikaları hakkında kısaca bilgi veriniz.

Anadolu'ya önce keşif, tanıma ve yıpratma amaçlı ardından da yerleşme amaçlı akınlar düzenlemişlerdir.

2. Büyük Selçuklu Devleti'nin hâkimiyet mücadelesi yaşadığı siyasi güçleri yazınız.

Gazneliler
Bizans İmparatorluğu
Ermeni ve Gürcü Prenslikleri
Karahitaylar

3. Büyük Selçukluların adalet teşkilatı hakkında bilgi veriniz.

Selçuklu adalet teşkilatı diğer Türk İslam devletlerindeki gibi şeri ve örfi hukuk olmak üzere ikiye ayrılmıştı. Şeri hukuk sisteminde, davalara kadılar bakardı. Kadıların başına kadiü'l-kudat denilir ve sultan tarafından tayin edilirdi. Örfi hukuk sisteminde davalara emir-i dad bakardı Asayiş bozan ve kanunlara itaat etmeyenler örfi hukuka göre yargılanırdı.

4. Ahi teşkilatının görevlerini yazınız.

-Üyeleri arasında dayanışmayı sağlamak
-Haksız rekabeti önlemek
-Üreticiyi ve tüketiciyi korumak
-Mesleki eğitim vermek
-Sosyal ve ekonomik hayatı düzenlemek

5. Anadolu'nun İslamlaşmasında ve Türkleşmesinde etkili olan alim ve mutasavvıflara 5 örnek veriniz.

-Ahmet Yesevî
-Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî
-Ahî Evran
-Yunus Emre
-Hacı Bektâş Veli

6. Aşağıdaki devlet adamları hakkında birer cümle yazınız.

Selahaddin Eyyubi	Kudüs'ü Haçlılardan alan Eyyubi hükümdarı
Tuğrul Bey	Büyük Selçuklu Devleti'nin ilk hükümdarı
Nizamülmülk	Büyük Selçuklu Devleti'nde Nizamiye Medreselerini kuran veziriazam.
Celaeddin Harzemşah	Türkiye Selçukluları ile Yassıgemen Savaşı'nı yapan Harzemşah hükümdarı

7. Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

- Anadolu'nun kapıları Türklere **Malazgirt** Savaşı ile açılmıştır.
- Hittin** Savaşı sonucunda Kudüs Haçlılardan geri alınmıştır.
- Büyük Selçuklularda Büyük Divan'ın başında **vezir** bulunurdu.
- IV.** Haçlı Seferi ile Haçlılar İstanbul'u yağmalayıp işgal etmişlerdir.
- Türkiye Selçuklu Devleti **Süleyman Şah** tarafından kurulmuştur.

8. Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

- Haçlı Seferlerinin dini nedenleri arasında Haçlıların **Kudüs** şehrini ele geçirme amacı vardır.
- Mevlana Celaleddin Rumi'nin türbesi **Konya** şehrinde bulunmaktadır.
- Türkiye Selçuklu ordusunun başkumandanı **Emirü'l Ümerâ** unvanı taşırdı.
- Türkiye Selçuklularında hükümdarın devlet merkezinde bulunmadığı zamanlarda devlet işlerini **Niyabet-i Saltanat** Divanı yürütmüştür.

9. Aşağıdaki şemada bazı bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak boş bırakılan yerlere başlıkları yazınız.

Büyük Selçuklu Devleti

- Sultan, vezir, divan teşkilatı
- Divan-ı Arz (ordu), İstifa (maliye)
 - Hassa ordusu, gulamlar
 - İktâ sistemiyle ordu desteği

Türkiye Selçuklu Devleti

- Hassa birlikleri, gulamlar
- Türkmen ve gönüllü birlikler
- Denizcilik ve donanma gelişimi
- Gaziyan-ı Rum, Bacıyan-ı Rum gibi yapılar

İktâ Sistemi

- Toprak gelirleri askerlere verilir
- Sipahiler maaş yerine hizmet eder
- Düzenli ve sürekli ordu sağlanır
- Taşrada devlet otoritesi güçlenir

İlk Türk Beyliklerinde Ordu

- Hafif süvari birlikleri
- Türkmen aşiret askerleri
- Gönüllü gaziler, ücretli askerler
 - Sefer odaklı, esnek yapı

10. Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları cevaplayınız.

1040–1299 yılları arasında Türk-İslam dünyası, özellikle Büyük Selçuklular ve Türkiye Selçukluları dönemlerinde bilim ve sanat alanında önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Bu dönemde kurulan Nizamiye Medreseleri, yalnızca dinî eğitim verilen kurumlar değil; aynı zamanda matematik, astronomi, tıp, felsefe ve hukuk gibi alanlarda eğitim sağlayan çok yönlü merkezler hâline gelmiştir. Nizamülmülk tarafından kurulan bu medreseler, sistemli bir eğitim yapısı oluşturarak bilim insanlarının yetişmesine ortam hazırlamıştır. Dönemin önemli bilim insanları arasında Ömer Hayyam (matematik ve astronomi), İmam Gazali (kelam ve felsefe), Biruni (doğa bilimleri ve coğrafya) gibi isimler yer almıştır. Bu âlimler sadece İslam dünyasında değil, Batı'da da etkili olmuşlardır.

Sanat alanında ise Anadolu Selçuklu mimarisi ön plana çıkmıştır. Bu dönemde cami, medrese, kervansaray, han, hamam, kümbet ve türbe gibi yapılar inşa edilmiştir. Bu yapılar genellikle taş işçiliğiyle bezenmiş, süslemelerde geometrik desenler, bitkisel motifler ve hat sanatı kullanılmıştır. Mimari eserler sadece estetik değil, aynı zamanda işlevsellik açısından da dikkate değerdir.

Bu dönem, bilimsel düşünce ile estetik sanat anlayışının birleştiği, Türk-İslam kültürünün Anadolu'ya kök saldığı bir çağ olmuştur.

a. 1040–1299 yılları arasında Türk-İslam dünyasında bilim insanlarının yetişmesini sağlayan temel kurum hangisidir ve bu kurumun özellikleri nelerdir?

Bu dönemde bilim insanlarının yetişmesini sağlayan temel kurum Nizamiye Medreseleri idi. Bu medreseler, yalnızca dinî eğitimle sınırlı kalmayıp, matematik, astronomi, tıp ve felsefe gibi alanlarda da eğitim vererek çok yönlü bir eğitim sistemi sunmuşlardır. Devlet destekli kurumsal yapılarıyla bilimsel gelişmenin merkezleri olmuşlardır.

b. Türkiye Selçuklu mimarisinde sanatın işlevsellikle birleştiği hangi mimari yapılar öne çıkmıştır?

Türkiye Selçuklu mimarisinde cami, medrese, kervansaray, han, hamam, türbe ve kümbet gibi yapılar öne çıkmıştır. Bu yapılar yalnızca ibadet ve barınma için değil, aynı zamanda eğitim, ticaret ve sosyal yardımlaşma amacıyla kullanılmış; estetik süslemelerle sanatsal değer kazanmışlardır.